

ПОРІВНЯЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПЕРЕКЛАДУ СКЛАДНИХ АНГЛОМОВНИХ ГАЛУЗЕВИХ ТЕРМІНІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Леонід ЧЕРНОВАТИЙ (Харків, Україна)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3411-9408>

e-mail: leonid.m.chernovaty@meta.ua

Ірина ЛИПКО (Харків, Україна)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5021-8126>

e-mail: inozemni2@gmail.com

Світлана РОМАНЮК (Харків, Україна)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6208-6047>

e-mail: romanukcactus2504@gmail.com

ЧЕРНОВАТИЙ Леонід, ЛИПКО Ірина, РОМАНЮК Світлана. ПОРІВНЯЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ГАЛУЗЕВИХ СКЛАДНИХ ТЕРМІНІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ. На основі аналізу оригінальних репрезентативних паралельних текстів подано результати дослідження порівняльного співвідношення способів перекладу українською мовою складних англomовних термінів в юридичній, фармакологічній та лінгводидактичній галузях. Встановлено залежність співвідношення способів перекладу складних термінів від сфери, до якої вони відносяться.

Ключові слова: галузевий переклад українською мовою, лінгводидактична сфера, складні англomовні терміни, співвідношення способів перекладу, фармакологічна сфера, юридична сфера.

CHERNOVATY Leonid, LYPKO Iryna, ROMANIUK Svitlana. COMPARATIVE CHARACTERISTICS OF RENDERING ENGLISH TERMINOLOGICAL COMPOUNDS INTO UKRAINIAN. The article describes a research into a comparative correlation of translation techniques in rendering English legal (cyber law), linguodidactic and pharmacological compound terminology into Ukrainian. The results corroborated the authors' hypothesis: the said correlation is not permanent and depends on the domain the terms belong to. The share of transcoding is the highest (88%) in rendering pharmacological compounds, and then go the linguodidactic (68%) and legal terms (16%). The overwhelming transcoding advantage of the first two domains over the latter may be explained by a considerable share of lexemes of Latin and Old Greek origin used in the term-formation process within those spheres. The advantage of the first domain over the second one, in its turn, may be accounted for by a significant amount of terms indicating medicines labels, which are exclusively based on the words of the said origin. Linguodidactic terms, borrowed from linguistics, have a clear inclination towards adaptive transcoding, whose share is tenfold greater than the transliteration share, while the correlation of those types of transcoding in rendering pharmacological compounds is much more balanced (1,4 : 1,0). A relatively small share of transcoding in rendering the cyber law terminology may be attributed to a relative novelty of that domain, which resulted in using a greater proportion of native lexemes in coining the new terminology. It contributes to a more uniform distribution among various translation techniques – roughly similar shares of dictionary equivalents, copying the source term structure and contextual substitution (from 21% to 24%). The terms directly related to educational methods and techniques are also often formed on the basis of native lexemes and subsequently their structure is frequently copied as well. Word deletion is extremely rare in rendering linguodidactic and pharmacological terms, but this technique has a limited application in the domain of cyber law (7%), which may be related to the specifics of legal terminology characterized by a certain degree of redundancy. The shares of other translation techniques in all domains are negligible and may be accidental

Keywords: correlation of translation techniques, cyber law, English compounds, linguodidactics, non-fiction translation into Ukrainian, pharmacology.

Вступ

Останні роки засвідчили різке зростання глобальної зацікавленості питаннями термінології та її перекладу, включаючи й навчання останнього. Розглядалися загальні питання співвідношення термінології й перекладу (Maia 2005; Білозерська та ін., 2010) та її особливості в різних галузях людської діяльності. Зокрема, вивчалися особливості перекладу в галузі юриспруденції (Harvey, 2002), розбиралися способи поповнення термінологічного складу й термінотворчі процеси в українській мові на матеріалі терміносистеми міжнародного права, (Разбегіна, 2014), на основі експериментального дослідження перекладів юридичних текстів перекладачами-початківцями, досліджувалися їхні перекладацькі стратегії стосовно імплікатур тексту оригіналу (Hjort-Pedersen & Faber, 2010) тощо.

Дослідження проводилися і в інших галузях. Приміром, в медичній сфері вивчалася відповідна термінологія як засіб лексичного вираження текстової категорії «інформативність» (Єщенко, 2018), аналізувалася специфіка перекладу та тлумачення клінічної термінології (Запорожець, Сидора, 2016), розглядалася термінологія англійських текстів інструкцій до медичних препаратів та її переклад українською мовою (Снітовська, 2017), розбиралася проблема передачі епонімів в українській фармацевтичній термінології (Хирівська, 2015), порівнювалися методи навчання медичних термінів (Wakabayashi, 1996) тощо. Досліджувалося й співвідношення способів перекладу фахової лексики. Зокрема, аналіз згаданого співвідношення при перекладі медичної термінології в усному дискурсі (на матеріалі художнього фільму) (Шепітько, Тарапатов, 2019) показав домінування транскодування (транслітерування і транскрибування) та калькування, однак дослідження у сфері фармакології (Сирота, Черноватий, 2018), проведені на матеріалі письмових текстів, не виявили суттєвої ролі калькування, принаймні при перекладі однослівних термінів, а випадків транскрибування взагалі не виявлено. Це дозволяє припустити, що згадане співвідношення може бути різним у різних галузях, однак це припущення потребує спеціальної перевірки.

Вивчення співвідношення способів перекладу в процесі передачі фахової лексики різними мовами в різних сферах є важливим не тільки для термінознавства і перекладознавства, але й для навчання галузевого перекладу, що й пояснює **актуальність** згаданої проблеми. **Об'єктом** її дослідження є особливості передачі англійської галузевої термінології українською мовою, а **предметом** – порівняльне співвідношення способів її перекладу в різних сферах. **Метою** даної праці є встановлення наявності чи відсутності відмінностей у згаданому співвідношенні при перекладі текстів різної фахової

спрямованості. Досягнення згаданої мети передбачало вирішення низки завдань: формулювання гіпотези, вибір сфер аналізу, підбір автентичних текстів як джерел матеріалу дослідження, вибір корпусу термінологічних одиниць у кожній сфері, визначення змісту способів перекладу, порівняльний аналіз співвідношення способів перекладу в кожній із обраних сфер та формулювання висновків. Послідовне вирішення цих завдань і визначило зміст подальшого викладу.

Підгрунття дослідження

Дослідження ґрунтувалося на такій гіпотезі: співвідношення способів перекладу структурно однотипної термінології не є постійним, а залежить від сфери, до якої вона відноситься. Для дослідження було вибрано три достатньо віддалені одна від одної сфери: Інтернет-право, методика навчання іноземних мов та фармакологія. У кожній сфері було обрано репрезентативні автентичні тексти (Declaration, 2003; Richards et al., 1992; Samura et al., 2010), з яких було вибрано корпус термінів для аналізу. Зважаючи на рамки статті, в ній ми обмежимося аналізом лише складних термінів (слів, утворених складанням основ, що пишуться разом або через дефіс (Ющук, 2003: 281)), способи перекладу яких раніше практично не вивчалися. Кількість складних термінів, відібраних для аналізу, склала 62 одиниці в галузі Інтернет-права, 90 – у фармакології та 170 – у лінгводидактиці.

Зважаючи на неоднакове тлумачення змісту способів перекладу в різних класифікаціях (Комиссаров, 1990; Molina & Hurtado Albir, 2002; Карабан, 2004; Корунець, 2008), наша робоча типологія ґрунтувалася на запропонованій В.І.Карабаном (Карабан, 2004), за винятком калькування, яке тут тлумачиться як копіювання структури складного слова (наприклад, *homework* – домашнє завдання) (Черноватий, 2016)). Інші можливі способи передачі складних термінів, зокрема, включали вибір словникового відповідника та різні види транскодування (транскрибування – передається вимова слова); транслітерування – передається написання слова), змішане транскодування передається частково написання, а частково – вимова, адаптивне транскодування – друга частина слова адаптується до мови перекладу). При контекстуальній заміні відповідником вибирається слово, відсутнє в словнику, яке, проте, підходить за контекстом. Видами такої заміни є конкретизація (слово ширшої семантики передається словом вужчої), генералізація (зворотній процес), антонімічний та описовий переклад, а також смисловий розвиток. Можливі також додавання слів, перестановка основ або навіть вилучення однієї з них.

На наступному етапі було проведено аналіз способів перекладу, застосованих для передачі кожного терміна в межах кожної із згаданих раніше сфер, результати якого (див. також Денчик, Черноватий, 2018; Богданова, Черноватий, 2019; Двойніков, Черноватий, 2019) подано далі.

Результати і обговорення

Сфера Інтернет-права. Кожен п'ятий термін (21,5%) перекладався за допомогою вибору словникового відповідника у формі слова з однією основою. Ці лексеми включали, по-перше, загальноживані слова, які введено до сфери, що розглядається, ситуативно: *bedrock* – основа, *network* – мережа, *outdated* – застарілий, *safeguard* – захищати, *shortfall* – дефіцит. По-друге, сюди відносяться власне комп'ютерні терміни: *front-end* – зовнішній інтерфейс, *hardware* – апаратні засоби, *software* – програмне забезпечення. Два терміни стосуються порушень Інтернет-права: *eavesdropping (equipment)* – (пристрої) підслуховування, *wiretapping* – прослуховування, а ще у двох випадках спостерігалось вживання терміна *framework* у словникових значеннях “структура” (*Framework on Protecting Privacy* – структура захисту особистої інформації) та “рамки” (*terminological framework* – рамки).

Кілька термінів, незважаючи на перебування серед словникових відповідників, утворено шляхом калькування, тобто передано складними лексемами (*broadband* – широкопasmовий) або двома окремими словами (*copyright* – авторські права). Що стосується інших термінів, то хоча вони й можуть бути відсутніми серед словникових відповідників, але їхнє значення, у більшості випадків, легко виводиться із значення їхніх складових елементів, а сам термін легко калькується, наприклад, *cybersecurity* – кібербезпека. Цей спосіб залишається

ефективним навіть у випадках, коли значення терміна є менш прозорим: *multistakeholder* – багатосторонній, *notice-and-choice (system)* – “повідомлення та вибір” (система). Загальна частка калькування виявилася досить високою (21%).

Проте не завжди відповідники, запропоновані в словнику, підходили за контекстом. В таких випадках застосовувались інші шляхи передачі термінів тексту оригіналу, переважно контекстуальна заміна, частка якої є найбільшою серед інших способів перекладу (24%). В усіх випадках відповідником англomовного складного терміна вибирається українська лексема з однією основою: (*media outlets* – засоби (масової інформації), *patchwork* – збірник (федеральних законів), *streamlined* – налагоджений, *top-down* – ієрархічний (режим регулювання). Зафіксовано й використання антонімічного перекладу (*non-military* – цивільний) та генералізації (*peer-to-peer* – взаємний). Контекстуальну заміну фахових лексем в аналізованій галузі добре ілюструє варіативність терміна *framework*, два словникових відповідника якого вже розглядалися вище. Крім них, його значення передавалося, залежно від контексту, й іншими лексемами, такими як “концепція” (*privacy framework* – концепція конфіденційності) або “база” (*regulatory framework* – нормативно-правова база”). Спостерігався навіть випадок вилучення цього терміну, що ніяк не вплинуло на контекст: *key framework of challenges* – ключові проблеми.

Наявність серед термінів у сфері Інтернет-права лексем латинського та давньогрецького походження створює сприятливі умови для їх транскодування, частка якого є досить помітною (16%). При цьому половина з них (8%) передається за допомогою адаптивного його виду: *infrastructure* – інфраструктура, *nondiscriminatory* – недискримінаційний, *telecommunications* – телекомунікації. Решта термінів згаданого типу передається шляхом транслітерування (5%) (*HyperText* – гіпертекст, *kilobit* – кілобіт, *telegraph* – телеграф) або транскрибування (3%) (*Craigslist* – Крейгслист, *online* – онлайн).

Решта випадків припадає на трансформації, частка яких є незначною. Вилучення слів (7%), крім уже згаданого *framework*, трапилося ще лише тричі: *government-run* – державний, *web-based (content)* – веб-(контент), *website* – сайт. На випадки додавання слів припадає 3% і завжди йдеться про похідні від терміна *copyright*: *copyrightable* – що охороняється авторським правом, *copyrighted* – захищений авторським правом. Таку саму частку (по 3%) займають і перестановка слів як самостійний спосіб перекладу (*user-friendly* – зрозумілий користувачу) та її застосування разом із додаванням слів (*control-free* – вільний від контролю). Одночасне використання додавання і вилучення слів трапилося лише одного разу: *cease-and-desist (order)* – (наказ про) припинення протиправних дій.

Лінгводидактична сфера. Аналіз 170 термінів у цій сфері засвідчив, що, на відміну від юридичних термінів, головним способом їх передачі є транскодування, питома вага якого сягає 68%. В межах цього способу переважає адаптивний його вид (62%), а решта (6%) припадає на транслітерування, в той час як інші його види (транскрибування та змішане транскодування) взагалі не застосовуються. Причинами такої переваги транскодування можуть бути джерела запозичення лексики до сфери методики навчання мов. Головним її джерелом, за даними досліджень (Богданова, Черноватий, 2019), є мовознавство (44,6%), терміни якого утворювалися переважно в досить віддаленому минулому, ґрунтуючись на латинських та давньогрецьких основах, які, як уже згадувалося, є сприятливими для транскодування. Головними розділами мовознавства, що послужили джерелом для утворення лінгводидактичної термінології, послужили фонетика (наприклад, *homorganic* – гоморганний), орфографія (*orthographic* – орфографічний), граматики (*holophrase* – голофраза), лексика (*lexicology* – лексикологія), назви лінгвістичних теорій (*psycholinguistics* – психолінгвістика), лінгвістичні категорії (*paradigmatic* – парадигматичний) тощо.

Інші галузі, з яких походять міжгалузеві інтернаціональні терміни, транскодовані й запозичені методикою навчання іноземних мов, включають семіотику (наприклад, *ideogram* – ідеограма), фізику (*scalogram* – шкалограма), теорію пізнання (*ontogenesis* – онтогенез), математичну статистику (*percentile* – центиль), соціолінгвістику (*macro-sociolinguistics* – макросоціолінгвістика) тощо.

Транслітерування обмежено (6%) застосовується стосовно лексем, форма яких не потребує адаптації до норм української мови, наприклад, певних лінгвістичних термінів (*homograph* – омограф), назв варіантів мов чи мовлення (*acrolect* – акролект, *basilect* – базілект, *idiolect* – ідіолект, *mesolect* – мезолект), деяких термінів у сфері інформаційних технологій (*microprocessor* – мікропроцесор).

Другим за порядком, але з великим відставанням від транскодування, йде калькування (18%). Тут ми також бачимо мовознавчі терміни, однак їхня частка є суттєво меншою (лише кожне десяте слово серед усіх калькованих), порівняно із попередньою категорією: *monosyllabic* – односкладовий, *meta-language* – метамова. Натомість значно зросла частка термінів, що відносяться до процесу навчання, зокрема, до контролю його результатів (*post-test* – заключний тест), психологічних операцій, що входять до змісту навчання (*overgeneralization* – надгенералізація, *self-esteem* – самооцінка), безпосередньо змісту навчання (*microteaching* – мікрОВикладання, *self-corrections* – самовиправлення), його керування (*over-regularization* – надрегулювання) та дослідження (*meanscore* – середня величина), структурних частин (*sub-topic* – підтема, *paragraph* – абзац), формування білінгвізму в процесі навчання (*monolingual* – одномовний, *multilingual* – поліглот) тощо.

Інші способи перекладу мають незначні частки. Додавання слова (6%) потребували деякі запозичення із загальної (*mainstreaming* – навчання за загальною програмою) або сурдопедагогіки (*lip-reading* – читання з губ), а також адаптована до лінгводидактики лексика загального вживання (*jigsaw* – методика мозаїчного навчання). Інколи додавання слова застосовувалося одночасно з перестановкою (наприклад, *pre-writing* – етап, який передє письму). Контекстуальна заміна застосовувалася рідко (2%), наприклад, *membership* – класифікація, а випадки застосування словникового відповідника (3%) обмежувалися комп'ютерною термінологією, яка вживається практично в усіх галузях, і яка вже згадувалася раніше (*software* – програмне забезпечення), а також загальноновживаною лексикою (*outline* – план).

Фармакологічна сфера. Тут спостерігається більше поширення складних термінів, порівняно із попередніми двома галузями. Це пояснюється, перш за все, значною часткою назв медичних препаратів у загальному корпусі термінів, які зазвичай утворюються шляхом складання двох або навіть трьох чи більше основ, наприклад, *chlorpromazine* – хлорпромазин, *cimetidine* – циметидин, *clarithromycin* – кларитроміцин.

Оскільки для утворення таких складних термінів використовуються основи латинського чи давньогрецького походження, то природно, що тут спостерігається висока питома вага транскодування, сукупна частка якого в загальному обсязі способів перекладу становить 89%. При цьому 33% припадає на транслітерування, яке поширюється не тільки на назви препаратів, наприклад, *hyperbilirubinemia* – гіпербілірубінемія.

Однак при передачі терміна українською мовою не завжди вдається зберегти усі літери терміна мови оригіналу в мові перекладу. Це трапляється з кількох причин. Якщо йдеться про назви медичних препаратів, то їх пристосування до норм мови перекладу, тобто застосування адаптивного транскодування, потребують терміни, що закінчуються на німу англійську літеру *e* (наприклад, *azathioprine* – азатіоприн) або ті, що мають форму множини в англійській мові і вимагають відповідного маркування в українській мові: *antacids* – антациди, *diuretics* – діуретики тощо.

Ця особливість стосується не тільки назв медичних препаратів, а й інших фармакологічних термінів (наприклад, *macromolecules* – макромолекули, *mitochondria* – мітохондрії), навіть якщо відповідником формальної множини англійської мови є українськомовна лексема в однині: *pharmacodynamics* – фармакодинаміка.

Адаптивне транскодування застосовується і щодо інших (поза межами назв препаратів) фармакологічних термінів латинського чи давньогрецького походження, і в цьому відношенні вони не відрізняються від термінів інших сфер. Серед них – лексеми на позначення процесів (*glucuronidation* – глюкуронування), ознак (*idiosyncratic* – ідіосинкразичний), симптомів (*arrhythmias* – аритмія) тощо.

Інші способи перекладу мають незначну частку. У 4% випадків знадобилося додавання слів (*self-administration* – самостійний прийом лікарських препаратів), а ще в одному – додавання застосовувалося разом із їх перестановкою (*half-life* – період напіврозпаду).

Словниковий відповідник (2%) використовувався лише раз для передачі загальноживаного слова (*outcomes* – результат) і ще раз – для перекладу загальнонаукового терміна (*equilibrium* – рівновага).

Таку саму частку має й калькування – структура терміна мови оригіналу копіювалася у мові перекладу лише в двох випадках: *blood-brain* – “гематоенцефалічний” та *blood-testis* – “гематотестикулярний”. При цьому звертає на себе увагу той факт, що в цих випадках англійські терміни утворено переважно за допомогою питомих лексем (три слова з чотирьох, за винятком слова латинського походження *testis*), в той час як їхні українські відповідники ґрунтуються виключно на давньогрецьких (гемато – кров, енцефалічний – що стосується головного мозку) та латинських (тестикулярний). Таке співвідношення є незвичним, оскільки зазвичай англійські терміни ґрунтуються на запозичених лексемах, тоді як українські – здебільшого на питомих. На вилучення слів та їх перестановку припадає лише по 1%, при цьому у першому випадку йдеться про загальноживане слово (*pathway* – шлях), а в другому – про вузькогалузеве (*hepatocarcinomas* – злоякісна гепатома).

Висновки

За результатами проведеного аналізу, можна сформулювати попередній висновок, що гіпотеза дослідження загалом підтвердилась – співвідношення способів перекладу українською мовою складних англійських термінів не є постійним, а залежить від сфери, до якої вони належать.

Питома вага транскодування є найвищою (88%) при передачі фармакологічних термінів, далі йдуть лінгводидактичні лексеми (68%) та термінологія Інтернет-права (16%). Відчутна перевага перших двох сфер над останньою пояснюється значною питомою вагою основ латинського і давньогрецького походження в процесі термінотворення, а перевага першої сфери над другою – великою часткою назв медичних препаратів, що ґрунтуються виключно на згаданих основах. Лінгводидактичні терміни, запозичені з мовознавства, мають яскраво виражену тенденцію до адаптивного транскодування, частка якої в десять разів перевищує транслітерування, тоді як співвідношення цих видів транскодування щодо фармакологічних термінів є більш врівноваженим (1,4 : 1). Невисоку частку транскодування у сфері Інтернет-права можна пояснити її відносною новизною, внаслідок чого ця галузь містить більшу кількість питомих слів, що спричинює рівномірніший розподіл між різними способами перекладу – приблизно порівну між словниковим відповідником, калькуванням та контекстуальною заміною (від 21% до 24%). Терміни, що відносяться безпосередньо до методів і прийомів навчання, також нерідко утворюються на основі питомої лексики, а тому й частіше калькуються. Додавання слів застосовується обмежено, головним чином, для розгортання імплікатур терміна мови оригіналу. Вилучення слів майже не застосовується у фармакологічній і лінгводидактичній сферах, однак має незначне застосування (7%) в галузі Інтернет-права, що може бути пов’язано з особливостями юридичної термінології, яка характеризується певним ступенем надлишковості. Частки інших способів перекладу в усіх сферах є незначними, а тому можуть бути випадковими.

Запропоновані в цій статті висновки є попередніми і потребують подальшого вивчення на матеріалі більшого корпусу термінів та інших сфер людської діяльності, в чому і вбачаємо перспективу подальшого дослідження.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Білозерська Л.П., Возненко Н.В., Радецька С.В. Термінологія та переклад. Вінниця : Нова Книга, 2010. 232 с.
2. Богданова Т.В., Черноватий Л.М. Переклад англійських галузевих термінів українською мовою. In *Statu Nascendi*. 2019. Вип.19. С. 15-21.
3. Двойніков С.Ю., Черноватий Л. М. Особливості перекладу складних англійських галузевих термінів і термінів-аббревіатур. In *Statu Nascendi*. 2019. Вип.19. С. 46-52.
4. Денчик О.О., Черноватий Л.М. Переклад українською мовою англійських термінів у галузі кіберправа. In *Statu Nascendi*. 2018. Вип.18. С. 77-83.

5. Єщенко Т. Медичний термін як засіб лексичного вираження текстової категорії інформативність. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Проблеми української термінології. 2018. № 890. С. 42-45.
6. Запорожець О.С., Сидора М.Ю. Особливості перекладу та тлумачення клінічної термінології. Дерматовенерологія. Косметологія. Сексопатологія. 2016. №1-4. С. 252-254.
7. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Вінниця : Нова Книга, 2004. 576 с.
8. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение : учеб. пособие. Москва : ЭТС, 2002. 424 с.
9. Корунець І.В. Вступ до перекладознавства. Вінниця : Нова Книга, 2008. 512 с.
10. Разбегіна Н.В. Сучасні способи поповнення термінології й термінотворчі процеси в українській мові (на прикладі терміносистеми міжнародного права). Харків : лінгвістичні дослідження: зб. наук. праць ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. 2014. №38. С. 219-224.
11. Сирота С.О., Черноватий Л.М. Вплив структури англійських фармакологічних термінів на вибір способу їх перекладу українською мовою. In Statu Nascendi. 2018. №18. С. 223-228.
12. Снітовська О.Й. Медична термінологія англійських текстів інструкцій медичних препаратів та відтворення її в українських перекладах. Записки з романо-германської філології. 2017. Том 2. №39. С. 108-117.
13. Хирівська Г. П. Епоніми в українській фармацевтичній термінології. Термінологічний вісник: Збірник наукових праць. 2015. Том 3. №2. С. 110-116.
14. Черноватий Л.М. Зміст стратегій калькування і трансформації у перекладознавчому аналізі. Актуальні проблеми філології і професійної підготовки фахівців у полікультурному просторі. Одеса: Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського. 2016. С.124-126.
15. Шепітько С.В., Тарапатов М.М. Особливості перекладу сучасної медичної термінології. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2019. Том 30. №1. Ч.1. С.175-179.
16. Ющук І. П. Українська мова. Київ : Либідь, 2003. 640 с.
17. Declaration of Principles on Information Society Structure (2003) – 03/GENEVA/DOC/4-R. – [Electronic resource]. Access at : <http://www.wsis.org> (Accessed 12.12.2019).
18. Harvey M. What's so special about legal translation? Meta. 2002. Vol. 47. N 2. P. 177–185. <https://doi.org/10.7202/008007ar>.
19. Hjort-Pedersen M., Faber D. Explicitation and implicitation in legal translation: A process study of trainee translators. Meta. 2010. Vol. 55. N 2. P. 237–250. <https://doi.org/10.7202/044237ar>.
20. Maia B. Terminology and Translation – bringing research and professional training together through technology. Meta. 2005. Vol. 50. N 4. <https://doi.org/10.7202/019921ar>.
21. Molina L., Hurtado Albir A. (). Translation Techniques Revisited: A Dynamic and Functionalist Approach. Meta. 2002. Vol. 47. N 4. P.498-512. <https://doi.org/10.7202/003940ar>.
22. Richards J. C., Platt J., Platt H. Longman Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics. Bungay : Longman, 1992. 423 p.
23. Samura B.B., Kraydashenko O.V., Samura I.B., Kovalchuk N.M. Clinical pharmacology. Vinnytsia : Nova Knyha. 2010. 120 p.
24. Wakabayashi J. Teaching medical translation. Meta. 1996. Vol. 41. N 3. P.356–365. <https://doi.org/10.7202/004584ar>.

REFERENCES

1. Bilozerska, L.P., Voznenko, N.V., Radetska, S.V. (2010). Terminolohiia ta pereklad [Terminology and Translation]. Vinnytsia: Nova Knyha.
2. Bohdanova T. V., Chernovaty L. M. (2019). Pereklad anhlomovnykh haluzevykh terminiv ukrainskoiu movoiu [Translation of English terminology into Ukrainian]. In Statu Nascendi, 19. 15-21.
3. Dvoynikov S.Iu., Chernovaty L. M. (2019). Osoblyvosti perekladu skladnykh anhlomovnykh haluzevykh terminiv i terminiv-abreviatur [Specifics of translating English terminological compounds and abbreviations]. In Statu Nascendi, 19. 46-52.
4. Denchyk O.O., Chernovaty L.M. (2018). Pereklad ukrainskoiu movoiu anhlomovnykh terminiv u haluzi kiberprava [Translating English cyber law terminology into Ukrainian]. In Statu Nascendi, 18. S. 77-83.
5. Yeshchenko T. (2018). Medychnyi termin yak zasib leksychnoho vyrazhennia tekstovoi katehorii informatyvnyist [Medical term as a means of expressing textual category of informativeness]. Visnyk Natsionalnoho universytetu Lvivska politekhnika. Seriya Problemy ukrainskoi terminolohii, 890. 42-45.
6. Zaporozhets O. S., Sydora M. Yu. (2016). Osoblyvosti perekladu ta tлумachennia klinichnoi terminolohii [Specifics of translating and interpreting clinical terminology]. Dermatovenerolohiia. Kosmetolohiia. Seksopatolohiia. 1-4. 252-254.
7. Karaban V. I. (2004). Pereklad anhliskoi naukovoї i tekhnichnoi literatury [Translation of English Scientific and Technical Literature]. Vinnytsia: Nova Knyha.
8. Komissarov V.N. (1990). Sovremennoie perevodovedenie [Modern Translation Studies]. Moskva: Vysshaia shkola.
9. Korunets I.V. (2008). Vstup do perekladoznavstva [Introduction to Translation Studies]. Vinnytsia: Nova Knyha.
10. Razbiehina N. V. (2014). Suchasni sposoby popovnennia terminolohii y terminotvorchi protsesy v ukrainskii movi (na prykladi terminosystemy mizhnarodnoho prava) [Modern ways of creating terminology in the term-formation

process in Ukrainian (on the material of the International Law terminology)]. Kharkiv : lnhvistychni doslidzhennia: zb. nauk. prats KhNPU im. H.S. Skovorody, 38. 219-224.

11. Syrota Ye.O., Chernovaty L.M. (2018). Vplyv struktury anhlo-movnykh farmakolohichnykh terminiv na vybir sposobu yikh perekladu ukrainskoiu movoiu [Impact of English pharmacological terms structure on the choice of techniques of translating them into Ukrainian]. In *Statu Nascendi*, 18. 223-228.

12. Snitovska O.I. (2017). Medychna terminolohiia anhlo-movnykh tekstiv instrukttsii medychnykh preparativ ta vidtvorennia yii v ukrainskykh perekladakh [Medical terminology of English medicine instructions and its translation into Ukrainian]. *Zapysky z romano-hermanskoii filolohii*, 2(39). 108-117.

13. Khyrivska H.P. (2015). Eponimy v ukrainskii farmatsevtichnii terminolohii [Eponyms in Ukrainian pharmaceutical terminology]. *Terminolohichni visnyk: Zbirnyk naukovykh prats*, 3(2). 110-116.

14. Chernovaty L.M. (2016). Zmist stratehii kalkuvannia i transformatsii u perekladoznavchomu analizi [Strategies of calquing and transformation in the translation analysis]. *Aktualni problemy filolohii i profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv u polikulturnomu prostori*. Odesa: Pivdenoukrainskyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni K.D. Ushynskoho. 124-126.

15. Shepitko S.V., Tarapatov M.M. (2019). Osoblyvosti perekladu suchasnoi medychnoi terminolohii [Specifics of translating modern English terminology]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Serii: Filolohiia. Sotsialni komunikatsii*, 30 (1). Part. 1. 175-179.

16. Yushchuk, I. P. (2003). *Ukrainska mova [The Ukrainian Language]*. Kyiv : Lybid.

17. Declaration of Principles on Information Society Structure (2003) – 03/GENEVA/DOC/4-R. – [Electronic resource]. Access at : <http://www.wsis.org> (Accessed 12.12.2019).

18. Harvey, M. (2002). What's so Special about Legal Translation? *Meta*, 47 (2), 177–185. <https://doi.org/10.7202/008007ar>

19. Hjort-Pedersen, M. & Faber, D. (2010). Explicitation and Implication in Legal Translation – A Process Study of Trainee Translators. *Meta*, 55 (2), 237–250. <https://doi.org/10.7202/044237ar>.

20. Maia, B. (2005). Terminology and Translation – bringing research and professional training together through technology. *Meta*, 50 (4). <https://doi.org/10.7202/019921ar>

21. Molina, L., Hurtado Albir, A. (2002). Translation Techniques Revisited: A Dynamic and Functionalist Approach. *Meta*, 47(4). 498-512. <https://doi.org/10.7202/003940ar>

22. Richards J. C., Platt J., Platt H. (1992). *Longman Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics*. Bungay : Longman.

23. Samura, B.B., Kraydashenko, O.V., Samura, I.B. & Kovalchuk, N.M. (2010). *Clinical pharmacology*. Vinnytsia: Nova Knyha.

24. Wakabayashi, J. (1996). Teaching medical translation. *Meta*, 41(3). 356–365. <https://doi.org/10.7202/004584ar>.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Леонід Черноватий – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри перекладознавства імені Миколи Лукаша Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна.

Наукові інтереси: Методика навчання іноземних мов та перекладу, психолінгвістика, перекладознавство.

Ірина Липко – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов №2 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Наукові інтереси: Германська філологія, Методика навчання іноземних мов та перекладу, перекладознавство.

Світлана Романюк – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов №2 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Наукові інтереси: Германська філологія, Методика навчання іноземних мов та перекладу, перекладознавство.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Leonid Chernovaty – Doctor of Sciences (Pedagogics), Full Professor, Professor at the Mykola Lukash Translation Studies Department, V.N.Karazin Kharkiv National University.

Scientific interests: Teaching Foreign Languages, Translator/Interpreter Training, Psycholinguistics, Translation Studies.

Iryna Lypko – PhD (Philology), Associate Professor, Head, Department of Foreign Languages №2, Yaroslav Mudryi National Law University.

Scientific interests: Germanic Philology, Teaching English for Specific Purposes, Translator/Interpreter Training

Svitlana Romaniuk – PhD (Philosophy), Associate Professor, Department of Foreign Languages №2, Yaroslav Mudryi National Law University.

Scientific interests: Teaching English for Specific Purposes.

ISSN 2522-40-77 (Print)

ISSN 2522-4085 (Online)

DOI :10.36550

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Серія: ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

Випуск 187

м. Кропивницький
«КОД»
2020

Н 34 Наукові записки. – Випуск 187. – Серія:
Філологічні науки – Кропивницький: Видавництво
«КОД», 2020.– 736 с.

До Наукових записок увійшли статті, присвячені дослідженню **актуальних питань** мовних систем: проблем розвитку та функціонування в поліетнічному та полікультурному просторі (актуальних проблем загального мовознавства, лексичної семантики, граматики, фонетики та фонології, полікритики художніх і фахових текстів, дискурсознавства), теорії та практики перекладу та прикладної лінгвістики, соціолінгвістики, лінгвокогнітивістики, лінгвоконцептології, лінгвокультурології, етнолінгвістики, тексту та дискурсу; аспектів фахової підготовки сучасного вчителя іноземних мов та зарубіжної літератури, перекладача та фахівця з прикладної лінгвістики на матеріалі слов'янських та германських мов.

Збірник розрахований на наукових працівників, викладачів, студентів факультетів іноземних мов та філологічних факультетів, учителів іноземних мов і учителів-словесників.

УДК 08(477.65):80

Збірник зареєстровано в міжнародних наукометричних базах **Index COPERNICUS, Google Scholar, Academic Journals, Research Bible, WorldCat.**

Рецензенти:

Іваницька М.Л., доктор філологічних наук, професор (м. Київ);
Черноватий Л.М., доктор педагогічних наук, професор (м. Харків);
Бялик В.Д., доктор філологічних наук, професор (м. Чернівці);
Мізін К.І., доктор філологічних наук, професор (м. Переяслав-Хмельницький).

Іноземні рецензенти:

Рenate Бройнінгер, доктор філософії *habilit.*, професор Гумбольдт-Центру (Ульм, Німеччина);
Штефан Шіргольц, доктор філософії *habilit.*, професор (Ерланген, Німеччина).

РЕДКОЛЕГІЯ:

Науковий редактор:

Семенюк Олег - доктор філологічних наук, професор, ректор Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (ЦДПУ).

Заступник наукового редактора:

Ключек Григорій - доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української та зарубіжної літератури ЦДПУ імені Володимира Винниченка.

Відповідальний секретар:

Ковтюх Світлана - кандидат філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови ЦДПУ імені Володимира Винниченка.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Білоус Олександр – кандидат філологічних наук, професор, професор кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики, декан факультету іноземних мов ЦДПУ імені Володимира Винниченка.

Ріхард Й. Бруннер – доктор філософії *habilit.*, професор Гумбольдт-Центру університету **Ульм/Німеччина**.

Енді Гао – доктор філософії, професор університету Нью Саус Уельс в місті **Сідней**.

Гурбанська Антоніна – доктор філологічних наук, професор, директор Інституту журналістики і міжнародних відносин Київського національного університету культури і мистецтв.

Ніца Давідовіч – доктор філософії, професор, голова ради оцінювання якості навчання в університеті міста Аріель, голова консорціуму центрів професійного розвитку викладачів вишів **Ізраїля**.

Мартіне Далмас – доктор філософії *habilit.*, професор, професор кафедри новітнього німецькою мовознавства Інституту германських та скандинавських мов університету Париж Сорбона (**Франція**).

Ліаді Олександр – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри методик дошкільної та початкової освіти ЦДПУ імені Володимира Винниченка.

Мищенко Алла – доктор філологічних наук, доцент, доцент кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики ЦДПУ імені Володимира Винниченка.

Михида Сергій – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української та зарубіжної літератури, проректор з наукової роботи ЦДПУ імені Володимира Винниченка.

Ожоган Василь – доктор філологічних наук, професор, віце-президент з науково-педагогічної (навчальної) роботи Національного університету «Києво-Могилянська академія».

Паращук Валентина – кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри англійської мови та методики її викладання ЦДПУ імені Володимира Винниченка.

Руснак Ірина – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури та компаративістики Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка.

Артур Творек – доктор філософії *habilit.*, професор кафедри німецької мови Інституту германської філології університету міста Вроцлава. Голова дослідного центру фонетики/Польща.

Мейрін Хенербі – доктор філософії, професор англійської мови університету **Гон-Конга**.

Технічний секретар:

Верещак Юлія – викладач кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики ЦДПУ імені Володимира Винниченка.

Друкується за ухвалою вченої ради Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

(протокол № 13 від 25.06.2019 року).

Статті подано в авторській редакції

© Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, 2020
© Видавництво «КОД», 2020